

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 14ης Νοεμβρίου 2002 *

Στην υπόθεση C-271/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Hof van Beroep te Antwerpen (Βέλγιο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Gemeente Steenbergen

και

Luc Baten,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1 της προαναφερθείσας Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24) και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann (εισηγητή) και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano
γραμματέας: L. Hewlett, διοικητική υπάλληλος,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- ο Gemeente Steenberghe, εκπροσωπούμενος από τον J. Jespers, advocaat,
- ο L. Baten, εκπροσωπούμενος από τον J. de Meester, avocat,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον V. J. M. Koningsberger,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον H. Dossi,
- η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Kruse,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον K. Beal, barrister,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον J. L. Iglesias Buhigues και την W. Neirinck,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον K. Beal, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από την A.-M. Rouchaud και τον H. M. H. Spreyart, κατά τη συνεδρίαση της 15ης Νοεμβρίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Απριλίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 27ης Ιουνίου 2000, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 5 Ιουλίου 2000, το Hof van Beroep te Antwerpen έθεσε, κατ' εφαρμογήν του Πρωτοκόλλου της 3ης Ιουνίου 1971 για την ερμηνεία από το Δικαστήριο της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 1 της Συμβάσεως αυτής (ΕΕ 1982, L 388, σ. 7), όπως τροποποιήθηκε με τη

Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24) και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1982, L 388, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών).

- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκριναν στο πλαίσιο διαφοράς σχετικά με αναγωγή του Gemeente Steenberghe, ολλανδικού οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, κατά του L. Baten, κατοίκου Βελγίου, με αντικείμενο την ανάκτηση χρηματικών ποσών που ο οργανισμός αυτός κατέβαλε, ως κοινωνική ενίσχυση, στη διαζευγμένη σύζυγο και στο τέκνο του L. Baten.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση των Βρυξελλών

- 3 Το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών καθορίζεται στο άρθρο της 1. Το άρθρο αυτό ορίζει:

«Η παρούσα Σύμβαση εφαρμόζεται σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου. Δεν καλύπτει ιδίως φορολογικές, τελωνειακές ή διοικητικές υποθέσεις.

Εξαιρούνται από την εφαρμογή της:

[...]

3) η κοινωνική ασφάλιση,

[...]».

- 4 Βάσει του άρθρου 26 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οι αποφάσεις που εκδίδονται σε συμβαλλόμενο κράτος αναγνωρίζονται αυτομάτως στα άλλα συμβαλλόμενα κράτη, χωρίς ιδιαίτερη διαδικασία.
- 5 Ωστόσο, το άρθρο 27 της Συμβάσεως των Βρυξελλών απαριθμεί περιοριστικώς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες δεν χωρεί η αναγνώριση αυτή. Το άρθρο αυτό έχει ως εξής:

«Απόφαση δεν αναγνωρίζεται:

[...]

3) αν η απόφαση είναι ασυμβίβαστη με απόφαση που έχει εκδοθεί μεταξύ των ίδιων διαδίκων στο κράτος αναγνώρισεως:

[...]».

- 6 Κατά το άρθρο της 55, η Σύμβαση των Βρυξελλών αντικαθιστά ορισμένες συμβάσεις μεταξύ των συμβαλλομένων στη Σύμβαση των Βρυξελλών κρατών, τις οποίες απαριθμεί. Σε αυτές περιλαμβάνεται η «σύμβαση μεταξύ του Βελγίου και των Κάτω Χωρών για τη διεθνή δικαιοδοσία, την πτώχευση καθώς και για την ισχύ και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, διαιτητικών αποφάσεων και δημόσιων εγγράφων, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 28 Μαρτίου 1925» (στο εξής: βελγοολλανδική σύμβαση του 1925).
- 7 Κατά το άρθρο 56 της Συμβάσεως των Βρυξελλών, οι συμβάσεις που αναφέρει το άρθρο 55 της ίδιας Συμβάσεως συνεχίζουν να παράγουν αποτελέσματα στα θέματα στα οποία η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν εφαρμόζεται.

Η ολλανδική ρύθμιση

- 8 Ο Algemene Bijstandswet (γενικός νόμος περί κοινωνικής ενισχύσεως, *Staatsblad* 1995, αριθ. 199, σ. 1, στο εξής: ABW) καθιερώνει ένα καθεστώς κοινωνικής ενισχύσεως των απόρων κατοίκων των Κάτω Χωρών.

9 Η γενική ενίσχυση (algemene bijstand) συνίσταται σε μια μηνιαία πρόσοδο, η οποία συνδέεται με τον κατώτατο μισθό και έχει ως σκοπό να παράσχει στον δικαιούχο τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τα έξοδα που είναι απαραίτητα προς το ζην. Η ενίσχυση χορηγείται από τον δήμο εντός των ορίων του οποίου κατοικεί ο ενδιαφερόμενος.

10 Το άρθρο 93 του ABW ορίζει:

«Η ενίσχυση αναζητείται εντός των ορίων της υποχρέωσης διατροφής σύμφωνα με το πρώτο βιβλίο του αστικού κώδικα:

a) κατά εκείνου ο οποίος, όταν έχει παύσει η συμβίωση, δεν τηρεί ή δεν τηρεί δεόντως την υποχρέωση διατροφής που έχει έναντι του συζύγου του ή ανηλίκου τέκνου [...].

b) κατά εκείνου ο οποίος δεν τηρεί ή δεν τηρεί δεόντως την υποχρέωση διατροφής που έχει μετά το διαζύγιο [...].

c) [...]».

11 Το άρθρο 94 του ABW ορίζει:

«Η σύμβαση με την οποία οι σύζυγοι ή οι πρώην σύζυγοι συμφωνούν ότι, μετά το διαζύγιο [...], ουδεμία υποχρέωση διατροφής υφίσταται του ενός προς τον άλλο ή ότι η υποχρέωση αυτή περιορίζεται σε συγκεκριμένο χρηματικό ποσό [...] δεν εμποδίζει

την αναζήτηση κατά ενός των συμβαλλομένων και δεν προδικάζει το ποσό που πρέπει να αποδοθεί.»

- 12 Αν το πρόσωπο από το οποίο ο δήμος αποφασίζει να ανακτήσει τα καταβληθέντα δεν είναι διατεθειμένο να συμμορφωθεί οικειοθελώς, ο δήμος δύναται να στραφεί αναγωγικώς κατά του προσώπου αυτού ασκώντας αγωγή σύμφωνα με τα άρθρα 102 επ. του ABW. Η αγωγή αυτή υπόκειται στους κανόνες της πολιτικής δικονομίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 13 Ο γάμος του L. Baten και της H. M. M. Kil λύθηκε συναινετικώς με απόφαση βελγικού δικαστηρίου της 14ης Μαΐου 1987. Στη σύμβαση που προηγήθηκε του διαζυγίου και που συνήφθη στις 25 Μαρτίου 1986 ενώπιον συμβολαιογράφου εδρεύοντος στο Βέλγιο, οι σύζυγοι συμφώνησαν ότι ουδεμία διατροφή θα καταβάλλεται για τους ίδιους και ότι ο L. Baten θα καταβάλλει 3 000 βελγικά φράγκα τον μήνα ως συμβολή στη συντήρηση του ανηλίκου τέκνου που γεννήθηκε από τον γάμο.
- 14 Η H. M. M. Kil και το τέκνο της εγκαταστάθηκαν εντός των ορίων του δήμου του Steenberg (Κάτω Χώρες). Ο δήμος αυτός τους χορήγησε, βάσει του ABW, επίδομα κοινωνικής ενισχύσεως.
- 15 Στη συνέχεια, ο δήμος του Steenbergen ζήτησε από τον L. Baten, βάσει του άρθρου 93 επ. του ABW, να επιστρέψει τα σχετικά ποσά. Δεδομένου ότι ο L. Baten δεν συμμορφώθηκε προς την αξίωση αυτή, ο δήμος του Steenbergen στράφηκε αναγωγικώς κατ' αυτού, βάσει του άρθρου 102 του ABW, ενώπιον του Arrondissementsrechtbank te Breda (Κάτω Χώρες).

- 16 Με διάταξη της 22ας Ιουλίου 1996, το Arrondissementsrechtbank te Breda υποχρέωσε τον L. Baten να καταβάλει στον δήμο του Steenberghe τα ποσά που χορηγήθηκαν στην H. M. M. Kil και στο τέκνο της ως κοινωνική ενίσχυση.
- 17 Με διάταξη της 11ης Φεβρουαρίου 1998, ο πρόεδρος του Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout (Βέλγιο) κήρυξε εκτελεστή τη διάταξη της 22ας Ιουλίου 1996.
- 18 Ο L. Baten άσκησε ανακοπή κατά της διατάξεως αυτής. Με αποφάσεις της 17ης Μαρτίου και 23ης Ιουνίου 1999, το Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout κήρυξε την ανακοπή αυτή βάσιμη και έκρινε ότι η εκτέλεση της διατάξεως της 22ας Ιουλίου 1996 του Arrondissementsrechtbank te Breda δεν είναι δυνατή «λόγω ασυμβιβάστου της διατάξεως αυτής με την απόφαση συναινετικού διαζυγίου της 14ης Μαΐου 1987 η οποία, σιωπηρώς, περιλαμβάνει και επικυρώνει το δημόσιο έγγραφο που καταρτίστηκε από [...] συμβολαιογράφο [...] στις 25 Μαρτίου 1986».
- 19 Ο δήμος του Steenberghe άσκησε κατά των δύο αυτών αποφάσεων έφεση ενώπιον του Hof van Beroep te Antwerpen. Ισχυρίστηκε ότι, εφόσον πρόκειται για διαφορά σε υπόθεση κοινωνικής ασφάλισης, η διαφορά αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, αλλά στο πεδίο εφαρμογής της βελγο-ολλανδικής συμβάσεως του 1925.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hof van Beroep te Antwerpen αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αποτελεί η διαφορά σχετικά με αγωγή που ένας δήμος άσκησε βάσει του ολλανδικού νόμου Algemene Bijstandswet στραφείς αναγωγικώς κατά ενός υπόχρεου διατροφής υπό την έννοια του άρθρου 93 του νόμου αυτού αστική

υπόθεση υπό την έννοια του άρθρου 1, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, οπότε η δικαστική απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο της διαφοράς αυτής εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της πιο πάνω Συμβάσεως;

- 2) Αποτελεί η διαφορά σχετικά με αγωγή που ένας δήμος άσκησε βάσει του ολλανδικού νόμου *Algemene Bijstandswet* στραφείς αναγωγικώς κατά ενός υπόχρεου διατροφής υπό την έννοια του άρθρου 93 του νόμου αυτού υπόθεση κοινωνικής ασφάλισως υπό την έννοια του άρθρου 1, δεύτερο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, οπότε η δικαστική απόφαση που εκδόθηκε στο πλαίσιο της διαφοράς αυτής δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της πιο πάνω Συμβάσεως;»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 21 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν στις «αστικές υποθέσεις», κατά το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, περιλαμβάνεται η αναγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας αναζητεί από ιδιώτη χρηματικά ποσά που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

- 22 Οι διάδικοι της κύριας δίκης, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή, με τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν ενώπιον του Δικαστηρίου, συμφωνούν ότι η έννοια «αστικές υποθέσεις»

κατά το άρθρο 1 της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να οριστεί αυτοτελώς. Ομοίως, συμφωνούν ότι οι διαφορές μεταξύ δημόσιας αρχής και ιδιώτη μπορούν να ενταχθούν στο πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, αρκεί η δημόσια αρχή να μην έχει ενεργήσει στο πλαίσιο της ασκήσεως δημοσίας εξουσίας.

- 23 Ωστόσο, οι παρατηρήσεις αυτές διίστανται όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών αυτών στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 24 Ο δήμος του Steenbergen και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν ότι η δημόσια αρχή, η οποία ασκεί αγωγή κατά ιδιώτη για να ανακτήσει χρηματικά ποσά που κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση, ενεργεί στο πλαίσιο της ασκήσεως δημοσίας εξουσίας.
- 25 Κατά την έγγραφη διαδικασία, η Επιτροπή υποστήριξε επίσης την άποψη αυτή, στηριζόμενη στο γεγονός ότι, στο πλαίσιο του ABW, ο δήμος που χορηγεί κοινωνική ενίσχυση διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια τόσο ως προς τον καθορισμό των δικαιούχων και του χορηγούμενου ποσού όσο και ως προς την απόφαση ανακτήσεως του ποσού αυτού. Ωστόσο, κατά την προφορική διαδικασία, στηριζόμενη σε διαφορετική ανάγνωση του ABW τροποποίησε την ανάλυσή της. Έτσι, ο δήμος οφείλει να ανακτήσει τα καταβληθέντα εφόσον υφίσταται εκ του νόμου υπόχρεος διατροφής, αλλά η αγωγή για την ανάκτηση των καταβληθέντων δύναται να ασκηθεί μόνον εντός των ορίων της υποχρεώσεως διατροφής που δεν εκτέλεσε ο υπόχρεος αυτός. Έτσι, ο δήμος προβάλλει ένα δικαίωμα αστικού δικαίου.
- 26 Η Αυστριακή και η Σουηδική Κυβέρνηση θεωρούν επίσης ότι η σχετική αναγωγή αφορά μια κατά το αστικό δίκαιο απαίτηση διατροφής, και συγκεκριμένα την απαίτηση που η H. M. M. Kil και η θυγατέρα της έχουν κατά του L. Baten. Το γεγονός ότι η εν λόγω απαίτηση εκχωρήθηκε εκ του νόμου σε δημόσια αρχή δεν μετέβαλε τη φύση της απαίτησεως αυτής.

- 27 Η Ολλανδική Κυβέρνηση θεωρεί επίσης ότι η αγωγή που εκδικάζεται στην κύρια δίκη είναι αγωγή σε αστική υπόθεση. Ωστόσο, προτιμά να την αναλύσει ως αγωγή για την αποκατάσταση της ζημίας που ο σχετικός δήμος υπέστη λόγω του ότι υποχρεώθηκε να καταβάλει επίδομα κοινωνικής ενισχύσεως σε άπορο δικαιούχο διατροφής.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 28 Κατά πάγια νομολογία, εφόσον το άρθρο 1 της Συμβάσεως των Βρυξελλών δείχνει το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Συμβάσεως, η διάταξη αυτή — για να εξασφαλιστεί, στο μέτρο του δυνατού, ισότητα και ομοιομορφία των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση αυτή για τα συμβαλλόμενα κράτη και τους ενδιαφερόμενους — πρέπει να μην ερμηνεύεται ως απλή παραπομπή στο εσωτερικό δίκαιο του ενός ή του άλλου κράτους. Κατά συνέπεια, η έννοια αυτή πρέπει να θεωρείται αυτοτελής έννοια, κατά την ερμηνεία της οποίας πρέπει να γίνεται αναφορά, αφενός, στους στόχους και στο σύστημα της Συμβάσεως και, αφετέρου, στις γενικές αρχές που συνάγονται από το σύνολο των εθνικών δικαιοκτών συστημάτων (αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 1976, 29/76, LTU, Συλλογή τόμος 1976, σ. 577, σκέψη 3· της 22ας Φεβρουαρίου 1979, 133/78, Gourdain, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 383, σκέψη 3· της 16ης Δεκεμβρίου 1980, 814/79, Rüffer, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 493, σκέψη 7, και της 21ης Απριλίου 1993, C-172/91, Sonntag, Συλλογή 1993, σ. I-1963, σκέψη 18).
- 29 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η ερμηνεία αυτή έχει ως αποτέλεσμα ότι ορισμένες δικαστικές αποφάσεις αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών λόγω στοιχείων που χαρακτηρίζουν τη φύση των εννόμων σχέσεων των αντιδίκων ή το αντικείμενο της διαφοράς (προαναφερθείσα απόφαση LTU, σκέψη 4).
- 30 Έτσι, το Δικαστήριο έχει εκτιμήσει ότι, ναι μεν ορισμένες αποφάσεις που εκδίδονται σε διαφορές μεταξύ δημοσίας αρχής και ιδιώτη μπορούν να ενταχθούν στο πεδίο

εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, πλην όμως τα πράγματα είναι διαφορετικά όταν η δημόσια αρχή ενεργεί στο πλαίσιο της ασκήσεως δημοσίας εξουσίας (προαναφερθείσες αποφάσεις LTU, σκέψη 4, και Rüffer, σκέψη 8).

- 31 Κατά συνέπεια, για να καθοριστεί αν έτσι έχουν τα πράγματα σε μια διαφορά όπως αυτή της κύριας δίκης, όπου ένας δημόσιος φορέας αναζητεί από ιδιώτη χρηματικά ποσά που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού, πρέπει να εξεταστούν η βάση και ο τρόπος ασκήσεως της αγωγής για την ανάκτηση των καταβληθέντων.
- 32 Εν προκειμένω, το άρθρο 93 του ABW εκθέτει ότι η κοινωνική ενίσχυση ανακτάται εντός των ορίων της υποχρέωσης διατροφής κατά το πρώτο βιβλίο του ολλανδικού αστικού κώδικα. Επομένως, ακριβώς βάσει κανόνων του αστικού δικαίου καθορίζονται οι περιπτώσεις όπου ο δημόσιος φορέας δύναται να στραφεί αναγωγικώς κατά τρίτου, δηλαδή όταν υφίσταται εκ του νόμου υπόχρεος διατροφής. Ακριβώς βάσει των ίδιων κανόνων προσδιορίζεται το πρόσωπο το οποίο δύναται να εναχθεί από τον δημόσιο φορέα, δηλαδή ο εκ του νόμου υπόχρεος διατροφής, και καθορίζονται τα όρια των ποσών που ο φορέας δύναται να ανακτήσει, όρια τα οποία ταυτίζονται με εκείνα της εκ του νόμου υποχρέωσης διατροφής.
- 33 Όσον αφορά τον τρόπο κατά τον οποίο δύναται να ασκηθεί αγωγή για την ανάκτηση των καταβληθέντων, το άρθρο 103 του ABW διευκρινίζει ότι η αγωγή αυτή πρέπει να ασκηθεί ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων και ότι υπόκειται στους κανόνες της πολιτικής δικονομίας.
- 34 Κατά συνέπεια, όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 36 των προτάσεών του, η νομική κατάσταση του δημόσιου φορέα έναντι του υπόχρεου διατροφής είναι ανάλογη με εκείνην του ιδιώτη ο οποίος, έχοντας εξοφλήσει για οποιαδήποτε αιτία το χρέος τρίτου, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του αρχικού δανειστή ή με την κατάσταση εκείνου ο οποίος, έχοντας ζημωθεί από πράξη ή παράλειψη που μπορεί να καταλογιστεί σε τρίτον, ζητεί αποζημίωση από αυτόν.

- 35 Ωστόσο, όσον αφορά τη διαπίστωση αυτή, πρέπει να διατυπωθεί μια επιφύλαξη η οποία συνδέεται με το άρθρο 94 του ΑΒW, κατά το οποίο η σύμβαση που έχει συναφθεί μεταξύ συζύγων ή πρώην συζύγων, προκειμένου να αποκλειστούν ή να περιοριστούν οι υποχρεώσεις τους διατροφής μετά το διαζύγιο, δεν εμποδίζει την αναζήτηση κατά ενός των συμβαλλομένων και δεν προδικάζει τα χρηματικά ποσά που πρέπει να αποδοθούν.
- 36 Συγκεκριμένα, εφόσον η διάταξη αυτή παρέχει στον δημόσιο φορέα τη δυνατότητα να αγνοήσει, αν παραστεί ανάγκη, σύμβαση που έχει νομίμως συναφθεί μεταξύ συζύγων ή πρώην συζύγων, που θα παρήγαγε υποχρεωτικά αποτελέσματα για αυτούς και θα μπορούσε να αντισταχθεί σε τρίτους, η εν λόγω διάταξη θέτει τον δημόσιο φορέα σε νομική κατάσταση που παρεκκλίνει από το κοινό δίκαιο. Τα πράγματα έχουν έτσι ακόμη περισσότερο όταν η διάταξη αυτή παρέχει στον δημόσιο φορέα τη δυνατότητα να αγνοήσει σύμβαση που έχει εγκριθεί με δικαστική απόφαση και που καλύπτεται με το παραγόμενο από την απόφαση αυτή δεδικασμένο. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ο δημόσιος φορέας δεν ενεργεί πλέον βάσει κανόνων του αστικού δικαίου αλλά βάσει ιδίου προνομίου, το οποίο του έχει ειδικά χορηγηθεί από τον νομοθέτη.
- 37 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι στις «αστικές υποθέσεις» περιλαμβάνεται η αγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας στρέφεται αναγωγικώς κατά ιδιώτη για την ανάκτηση χρηματικών ποσών που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διάζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού, αρκεί η βάση και ο τρόπος ασκήσεως της αγωγής αυτής να διέπονται από τους κανόνες του κοινού δικαίου περί της υποχρεώσεως διατροφής. Από τη στιγμή που η αναγωγή στηρίζεται σε διατάξεις με τις οποίες ο νομοθέτης έχει χορηγήσει ίδιον προνόμιο στον δημόσιο φορέα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η δίκη επί της αναγωγής αυτής αποτελεί «αστική υπόθεση».

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 38 Με το ερώτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν στην «κοινωνική ασφάλιση», κατά το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυ-

ξελλών, περιλαμβάνεται η αναγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας αναζητεί από ιδιώτη χρηματικά ποσά που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού.

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου

- 39 Η Ολλανδική και η Αυστριακή Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή σημειώνουν ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών δεν ορίζει την έννοια της «κοινωνικής ασφάλισης» και προτείνουν να γίνει εν προκειμένω αναφορά στο άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε από τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71).
- 40 Ωστόσο, οι εν λόγω κυβερνήσεις, όπως και η Επιτροπή, ισχυρίζονται ότι ο αποκλεισμός των διαφορών κοινωνικής ασφάλισης από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνεύεται στενώς. Ο αποκλεισμός αυτός αφορά μόνον τις διαφορές μεταξύ των ασφαλιστικών φορέων και των δικαιούχων παροχών και δεν εκτείνεται στις αγωγές που ασκούνται από ασφαλιστικό φορέα κατά τρίτου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 41 Εκ προοιμίου, πρέπει να επισημανθεί ότι στο υπό εξέταση ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση μόνο στην περίπτωση που ο δημόσιος φορέας ενεργεί σύμφωνα με τους κανόνες του κοινού δικαίου και εφόσον η απόφαση επί της αγωγής του για την ανάκτηση των καταβληθέντων μπορεί να θεωρηθεί απόφαση σε «αστική υπόθεση» υπό την έννοια του άρθρου 1, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών.

- 42 Η έννοια της «κοινωνικής ασφάλισης», η οποία δείχνει το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών, πρέπει, όπως υπενθύμισε το Δικαστήριο στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως, να θεωρείται αυτοτελής έννοια που πρέπει να ερμηνεύεται με αναφορά στους στόχους και στο σύστημα της Συμβάσεως αυτής.
- 43 Βάσει της σχέσεως που υπάρχει μεταξύ της Συμβάσεως των Βρυξελλών και του κοινοτικού δικαίου (βλ. τις αποφάσεις της 10ης Φεβρουαρίου 1994, C-398/92, *Mund & Fester*, Συλλογή 1994, σ. I-467, σκέψη 12, και της 28ης Μαρτίου 2000, C-7/98, *Krombach*, Συλλογή 2000, σ. I-1935, σκέψη 24), πρέπει να ληφθεί υπόψη το περιεχόμενο που η έννοια αυτή έχει στο κοινοτικό δίκαιο.
- 44 Εκδίδοντας βάσει του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ (μετέπειτα άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΚ, νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 42 ΕΚ) τον κανονισμό 1408/71, ο κοινοτικός νομοθέτης θέσπισε κανόνες συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών περί κοινωνικής ασφάλισης. Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 46 και 47 των προτάσεών του, οι κανόνες αυτοί καθιερώνουν ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου, κατ' αρχήν, στην αποκλειστική νομοθετική αρμοδιότητα ενός κράτους μέλους αντιστοιχεί η αρμοδιότητα των διοικητικών και δικαστικών αρχών του ίδιου κράτους. Εξ αυτού προκύπτει ότι η αποτελεσματική προστασία των εννόμων καταστάσεων εξασφαλίζεται με τον καθορισμό ενός συνολικά αρμόδιου εθνικού συστήματος και δεν απαιτεί να αναγνωρίζονται δικαστικές αποφάσεις σχετικά με τα θέματα αυτά.
- 45 Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι η έννοια της «κοινωνικής ασφάλισης», κατά το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, της Συμβάσεως των Βρυξελλών, καλύπτει το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όπως το πεδίο αυτό ορίζεται στο άρθρο 4 του εν λόγω κανονισμού και όπως έχει διευκρινιστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου.
- 46 Ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού που με γνώμονα το άρθρο 4 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να δοθεί σε παροχές που καταβλήθηκαν ως κοινωνική ενίσχυση από δημόσιο φορέα σε απόρους, η αναγωγή του φορέα αυτού κατά τρίτου ιδιώτη, ο

οποίος είναι υπόχρεος για την καταβολή διατροφής στα πρόσωπα που ενισχύθηκαν από τον εν λόγω φορέα, δεν έχει ως αντικείμενο τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των σχετικών παροχών, αλλά την ανάκτηση των χρηματικών ποσών που καταβλήθηκαν σχετικά.

- 47 Επομένως, το αντικείμενο της διαφοράς, εν πάση περιπτώσει, δεν έχει σχέση με την εφαρμογή του κανονισμού 1408/71.
- 48 Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται τόσο από την έκθεση του P. Jenard σχετικά με τη Σύμβαση για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1986, C 298, σ. 29, και συγκεκριμένα σ. 40 και 41) όσο και από την έκθεση του P. Schlosser σχετικά με τη Σύμβαση για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας στη Σύμβαση των Βρυξελλών (ΕΕ 1986, C 298, σ. 99, σημείο 60). Συγκεκριμένα, κατά τις εκθέσεις αυτές, ο αποκλεισμός της κοινωνικής ασφάλισης από το πεδίο εφαρμογής της Συμβάσεως των Βρυξελλών αφορά μόνον τις διαφορές σε τέτοιες υποθέσεις, δηλαδή τις διαφορές που αναφέρονται στις σχέσεις μεταξύ των διοικητικών αρχών και των εργοδοτών ή μισθωτών. Οι εκθέσεις αυτές προσθέτουν ότι η Σύμβαση των Βρυξελλών έχει εφαρμογή όταν οι διοικητικές αρχές επικαλούνται δικαίωμα να εναγάγουν ευθέως τον τρίτο που είναι υπεύθυνος για τη ζημία ή όταν έχουν υποκατασταθεί, έναντι αυτού του τρίτου, στα δικαιώματα του ζημιωθέντος που ασφαλίζεται από αυτές, καθόσον στην περίπτωση αυτή οι διοικητικές αρχές ενεργούν σύμφωνα με τους κανόνες του κοινού δικαίου.
- 49 Υπό το πρίσμα των πιο πάνω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι στην «κοινωνική ασφάλιση» δεν περιλαμβάνεται η αναγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας αναζητεί, κατά τους κανόνες του κοινού δικαίου, από ιδιώτη χρηματικά ποσά που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού.

Επί των δικαστικών εξόδων

50 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ολλανδική, η Αυστριακή και η Σουηδική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκλυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 27ης Ιουνίου 2000 το Hof van Beroep te Antwerpen, αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 1, πρώτο εδάφιο, της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως τροποποιήθηκε με τη Σύμβαση της 9ης Οκτωβρίου 1978 για την προσχώρηση του Βασιλείου της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας και με τη Σύμβαση της 25ης Οκτωβρίου 1982 για την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι στις «αστικές υποθέσεις» περιλαμβάνεται η αγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας στρέφεται αναγωγικώς κατά ιδιώτη για την ανάκτηση χρηματικών ποσών που ο φορέας αυτός κατέ-

βαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού, αρκεί η βάση και ο τρόπος ασκήσεως της αγωγής αυτής να διέπονται από τους κανόνες του κοινού δικαίου περί της υποχρέωσης διατροφής. Από τη στιγμή που η αναγωγή στηρίζεται σε διατάξεις με τις οποίες ο νομοθέτης έχει χορηγήσει ίδιον προνόμιο στον δημόσιο φορέα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η δίκη επί της αναγωγής αυτής αποτελεί «αστική υπόθεση».

- 2) Το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, σημείο 3, της εν λόγω Συμβάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι στην «κοινωνική ασφάλιση» δεν περιλαμβάνεται η αναγωγή με την οποία ένας δημόσιος φορέας αναζητεί, κατά τους κανόνες του κοινού δικαίου, από ιδιώτη χρηματικά ποσά που ο φορέας αυτός κατέβαλε ως κοινωνική ενίσχυση στον διαζευγμένο σύζυγο και στο τέκνο του ιδιώτη αυτού.

Timmermans

Edward

La Pergola

Jann

von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Νοεμβρίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

R. Grass

M. Wathelet